

Högsta domstolen

Fråga om ersättning till domstolstolk för det fall att tolkuppdraget har återkallats (I) eller tagit kortare tid i anspråk än som ursprungligen avsetts (II).

Nummer: NJA 1984 s 334 (NJA 1984:61)

Avgörandedatum: 1984-05-16

Domstol: Högsta domstolen

Målnummer: Ö 1741/82;Ö 695/83

Lagrum: 5 kap 8 § rättegångsbalken (SFS 1942:740)

Ämnesord: Tolk

Källa: Nytt Juridiskt Arkiv Avd I

Fråga om ersättning till domstolstolk för det fall att tolkuppdraget har återkallats (I) eller tagit kortare tid i anspråk än som ursprungligen avsetts (II).

I

I ett i Svea HovR handlagt tvistemål förordnade HovR:n d 24 sept 1982 Robert R till tolk vid huvudförhandling som utsatts till d 18 och 19 okt 1982. Sedan huvudförhandlingen på parternas begäran inställts d 12 okt 1982, underrättades Robert R därom per telefon denna dag. Samma dag skickades en skriftlig bekräftelse till Robert R att han entledigats från tolkuppdraget.

Robert R yrkade i kostnadsräkning ersättning för förlorad inkomst med 570 kr 30 öre och för utlägg för porto mm med 8 kr med anledning av den inställda huvudförhandlingen. Robert R uppgav att han pga tolkuppdraget av sagt sig två andra uppdrag som skulle ha ersatts med 315 kr resp 255 kr 30 öre.

Domstolsverket bestred bifall till ersättningsyrkandena.

HovR:n (hovrättslagmannen Glück, hovrättsråden Sidenbladh och Wedin, referent, samt adj led Thorblad) yttrade i beslut d 8 nov 1982: Med hänsyn till att det får anses ligga i tolkuppdragets natur, att det kan komma att återkallas av domstolen, samt till att Robert R i rimlig tid före den bestämda huvudförhandlingen fått besked om att hans biträde som tolk inte längre påkallades ogillar HovR:n Robert R:s ersättningsyrkande.

Robert R anförde besvär och yrkade att han måtte tillerkännas ersättning med 771 kr, varav 755 kr för arbete, motsvarande vad tolkuppdraget skulle ha ersatts med, och 16 kr för utlägg. Alternativt yrkade han ersättning med 586 kr 30 öre, varav 570 kr 30 öre för förlorad arbetsinkomst och 16 kr för utlägg.

Domstolsverket bestred ändring. I förklaring anförde verket bla:

Domstolsverket ifrågasätter inte att Robert R gått förlustig de inkomster han skulle haft av de andra uppdrag som han avstått från till följd av att han accepterat uppdraget som tolk i förevarande mål, vari huvudförhandlingen sedermera ställdes in.

Domstolsverket har i yttrande d 27 okt 1982 till HovR:n som sin mening framhållit att en myndighet som anlitar en tolk enligt kontraktsrättsliga principer torde vara skyldig att hålla tolken skadeslös om myndigheten avbeställer tolktjänsten, i vart fall om avbeställningen sker vid en sen tidpunkt (jfr prop 1978/79:132 s 31 samt DV informerar 1981/2 bil 1 s 11 f och 1981/10 s 11 f). Svea HovR har i skilda beslut d 1 och 2 okt 1980 godtagit detta resonemang (SB 122:8 och SÖ 71:1).

Av "förarbetena" till tolktaxan ges inte några direkta upplysningar om vad som skall avses med att avbeställning sker vid sen tidpunkt (prop 1978/79:132 s 31). I de inledningsvis i förklaringen nämnda

rättsfallen från Svea HovR avbeställdes tolkuppdragen i ena fallet dagen innan utsatt huvudförhandling och i andra fallet samma dag som förhandlingen hölls. I övrigt saknas, såvitt domstolsverket känner till, avgöranden som ytterligare skulle kunna belysa frågeställningen.

Med hänsyn till att omständigheterna kan skifta i hög grad måste frågan om rätt till ersättning för återkallat tolkuppdrag avgöras från fall till fall. En tolk som Robert R, som arbetar på uppdragsbasis och inte har fast anställning, måste rimligen ofta ställas inför att välja mellan olika uppdrag som infaller samtidigt. Det är därvid naturligt om tolken försöker få garantier för att viss ersättning skall utgå för det uppdrag han väljer alldeles oavsett om hans tjänster behöver tas i anspråk eller ej. Emellertid innebär ett val även ett risktagande såtillvida att ersättning helt kan utebli om uppdraget avbeställs och annat inte står att finna. Domstolsverket får av handlingarna i målet intryck av att Robert R varit väl medveten om denna risk. Utan att ha fått de "bindande" förhandsbesked han begärt av HovR:n rörande ersättning i händelse av att uppdraget avbeställdes eller förkortades, valde Robert R att åtaga sig uppdraget som tolk i målet. Mot bakgrund härav och då Robert R i så god tid som sex dagar före utsatt förhandling fått underrättelse om att hans tolktjänst inte erfordrats bör ersättning för förlorade intäkter inte utgå.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSekt Camitz, hemställde i betänkande, att HD måtte meddela följande beslut: Skäl. Såsom domstolsverket anført torde myndighet som anlitar tolk enligt kontraktsrättsliga principer vara skyldig att hålla tolken skadeslös om myndigheten avbeställer tolktjänsten, i vart fall om avbeställningen sker vid sen tidpunkt.

Robert R erhöi d 12 okt muntligen underrättelse om att förhandlingen d 18 och 19 okt instälts. Han borde därför kunnat utnyttja den reserverade tiden för annat ersättningsgillt arbete. På grund härav bör hans besvär såvitt gäller ersättning för arbete alternativt förlorad arbetsinkomst lämnas utan bifall.

Robert R:s besvärssyrkande i övrigt kan lagligen inte bifallas.

Slut. HD lämnar Robert R:s besvärstalan utan bifall.

HD (JustR:n Holmberg, Erik Nyman, Bengtsson, Broomé och Magnusson, referent) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Gällande tolktaxa innehåller inte några regler om ersättning vid återkallat tolkuppdrag (jfr prop 1978/79:132 s 31). Enligt allmänna kontraktsrättsliga principer kan emellertid, som domstolsverket har framhållit, en myndighet som anlitar en tolk bli skyldig att utge ersättning, om myndigheten avbeställer tolktjänsten. Detta innebär att det i princip får undersökas i varje särskilt fall vilken skada som har uppstått.

Ersättning för återkallat tolkuppdrag bör som regel utgå endast om uppdraget har medfört att tolken gått miste om en inkomst som han annars skulle ha kunnat erhålla. Om så skulle vara fallet bör han, inom ramen för vad han kunnat betinga sig för tolkuppdraget, i princip vara berättigad till ersättning för inkomstbortfallet. Hänsyn bör emellertid också tas till i vad mån tolken har haft möjlighet att skaffa något annat uppdrag som ersättning för det återkallade eller på annat sätt kompensera inkomstförlusten.

Robert R har visat att han till följd av tolkuppdraget vid HovR:n har avstått från andra uppdrag som skulle ha gett honom en inkomst av 570 kr 30 öre. Detta belopp överstiger inte vad Robert R kunde beräknas ha fått i ersättning, om HovR:n inte hade återkallat uppdraget.

Robert R underrättades d 12 okt 1982 om att förhandlingen d 18 och 19 okt hade ställts in, alltså mindre än en vecka i förväg. Han får anses ha gjort sannolikt att han inte kunnat skaffa något annat arbete som ersättning för det avbeställda.

På grund av det sagda bör Robert R ha rätt till ersättning för förlorad arbetsförtjänst med nyss angivet belopp.

Robert R:s yrkande om ersättning för utlägg avser kostnader för porto, material och kopiering. Kostnaderna har inte haft ett sådant samband med tolkuppdraget att de bör ersättas (jfr [NJA 1983 C 44](#)).

Slut. Med ändring av HovR:ns beslut tillerkänns Robert R ersättning med 570 kr 30 öre.

II

I ett i Svea HovR handlagt brottmål var Robert R förordnad som tolk. Huvudförhandling hölls d 22 mars 1983, varvid Robert R:s tolkuppdrag påbörjades kl 09.30 och avslutades kl 11.10. I anslutning till att uppdraget förklarades avslutat tillerkändes Robert R genom särskilt beslut ersättning med av honom

yrkat belopp 305 kr. Huvudförhandlingen avslutades kl 12.

I skrift som d 23 mars 1983 inkom till HovR:n begärde Robert R ytterligare ersättning för tolkuppdraget med 366 kr 65 öre. Som skäl för sin begäran anförde Robert R att han avsatt hela dagen d 22 mars för tolkuppdraget i enlighet med de upplysningar han fått från HovR:n i anslutning till att han anlätades samt att han därigenom avsagt sig andra uppdrag.

HovR:n (hovrättslagmannen Holmquist, hovrättsråden Palmér och Westberg samt hovrättsassessorn Nordin, referent) lämnade i beslut d 29 mars 1983 Robert R:s framställning utan bifall.

Robert R anförde besvär och yrkade, att han måtte tillerkännas ersättning med 678 kr 30 öre, varav 555 kr för arbete, 90 kr för tidsspillan och 33 kr 30 öre för utlägg.

Domstolsverket medgav att Robert R tillerkändes ytterligare ersättning med 240 kr för tidsspillan. Domstolsverket anförde i förklaring bla:

Annan tolk än allmän sådan har enligt [5 kap 8 § 2 st RB](#) rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Domstolsverket har med stöd av nämnda lagrum och förordningen ([1979:291](#)) om tolktaxa fastställt sådan taxa. Den för målet gällande taxan finns intagen i DVFS 1981:44, B 85.

Robert R har i enlighet med sitt ursprungliga yrkande i HovR:n tillerkänts ersättning för två timmars arbete. Robert R har därefter begärt ersättning med - efter avdrag för måltidspaus 30 minuter - 6 1/2 timmars arvodesgrundande tid. Till stöd för sin begäran har Robert R anfört att han, i enlighet med de upplysningar han erhållit från HovR:n, avsatt hela huvudförhandlingsdagen för tolkuppdrag i målet, att han på grund därav avsagt sig andra uppdrag och att han först under huvudförhandlingen erhållit besked om att hans uppdrag skulle bli förkortat. Fråga uppkommer då om Robert R skall vara berättigad till ersättning för att hans uppdrag avslutats tidigare än vad han till följd av upplysningarna från HovR:n haft anledning räkna med. Domstolsverket vill beträffande denna fråga anföra följande.

Myndighet som anlitat tolk torde enligt kontraktsrättsliga principer vara skyldig att hålla tolken skadeslös, om myndigheten av någon anledning avbeställer tolktjänsten. Så torde åtminstone vara fallet om avbeställningen sker vid sen tidpunkt. Tolktaxan bygger på principen att all närvaro vid myndigheten ersätts i form av arvode. Annan tid då tolkens arbetstid tas i anspråk kan under vissa förutsättningar ersättas enligt reglerna om tidsspillan. I förevarande fall har Robert R:s uppdrag vid domstolen avslutats tidigare än han förutsatt. Den tid utöver vilken Robert R erhållit ersättning för arvode, två timmar, kan därför komma i fråga att ersättas endast som tidsspillan.

Det finns inte någon klar definition av begreppet tidsspillan utan det måste avgöras från fall till fall vad som kan utgöra tidsspillan vid utförande av ett visst uppdrag. I allmänhet torde med begreppet tidsspillan avses sådan tid då produktivt arbete inte utförs trots att tolkens arbetstid tas i anspråk. När advokat tillerkännas ersättning för tidsspillan enligt brottmålstaxan torde man regelmässigt bygga på ett antagande att advokat alltid förlorar viss arbetsförtjänst när han under arbetstid tas i anspråk av domstolen. Sådant antagande kan göras beträffande advokater eftersom det är fråga om en relativt homogen grupp för vilka beräkningar kan göras om hur stor del av arbetsdagen som täcks av uppdrag. Motsvarande antagande kan enligt domstolsverkets mening inte generellt göras beträffande tolkar. En del av tolkarna har fast anställning och tar tolkuppdragen vid sidan om. Andra arbetar uteslutande med tolkuppdrag, i vissa fall kombinerat med översättningsarbete. För att ersättning för tidsspillan skall utgå måste därför tolken i varje särskilt fall i princip visa att han under ifrågavarande tid gått miste om arbetsförtjänst. Det torde i allmänhet vara tillfyllest med en preciserad uppgift om vilka arbetsuppgifter tolken skulle ha utfört under den aktuella tiden (prop 1978/79:132 s 30).

Robert R:s påstående att han av HovR:n erhållit den uppgiften att hans uppdrag skulle komma att omfatta hela huvudförhandlingsdagen och att han därför avsagt sig andra uppdrag får godtagas. Till följd av att Robert R:s uppdrag blev mer begränsat än han förutsatt har han således gått miste om arbetsförtjänst. Domstolsverket saknar kännedom om Robert R:s arbetsförhållanden men med hänsyn till att han först under huvudförhandlingen fått besked om att densamma ej skulle pågå hela dagen är det inte troligt att han kunnat utnyttja den reserverade tiden för annat ersättningsgillt uppdrag. Robert R bör därför vara berättigad till ersättning för tidsspillan enligt de normer som anges i tolktaxan (se [NJA 1983 C 44](#) och Svea HovR:s beslut d 1 okt 1980, nr 8:SB 122, och d 2 okt 1980, nr 1:SÖ 71, vilka refererats i DV informerar 1981/2 bilaga s 11). Robert R hävdar att en normal måltidspaus bör beräknas till 30 minuter. Enligt domstolsverkets mening utgör en sådan paus dock en timme (jfr ovannämnda rättsfall från HD). Ersättning till Robert R för tidsspillan bör därför utgå med (4 60 =) 240 kr.

Robert R har i HovR:n och i HD yrkat ersättning för material och porto. Ifrågavarande utlägg har inte

varit nödvändiga för att fullgöra uppdraget som tolk. Yrkandena kan därför lagligen inte bifallas (se sistnämnda rättsfall).

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSekt Camitz, hemställde i betänkande, att HD måtte meddela följande beslut: Skäl. HovR:n tillerkände i beslutet d 22 mars 1983 Robert R ersättning med 305 kr, varav 195 kr för två timmars arbete, 90 kr för tidsspillan i samband med resa och 20 kr för utlägg avseende resekostnad.

Robert R:s yrkande om ytterligare ersättning inkom till HovR:n efter det att handläggningen av målet avslutats. Såsom HovR:n funnit har hinder ej förelegat mot prövning av yrkandet.

Såsom domstolsverket anfört torde myndighet som anlitar tolk enligt kontraktsrättsliga principer vara skyldig att hålla tolken skadeslös om myndigheten avbeställer tolktjänsten, i vart fall om avbeställningen sker vid sen tidpunkt. Den avbeställda tiden bör ersättas som tidsspillan. Tolken måste i varje särskilt fall i princip visa att han gått miste om arbetsförtjänst.

Robert R:s påstående att han avsatt hela dagen för uppdraget i HovR:n och att han av sagt sig andra uppdrag måste godtas. Med hänsyn till att han först under huvudförhandlingen fått besked om att uppdraget inte skulle vara hela dagen torde han inte kunnat utnyttja den reserverade tiden för annat ersättningsgillt arbete. I överensstämmelse med vad domstolsverket uttalat bör Robert R därför vara berättigad till ersättning för 4 timmars tidsspillan, varvid måltidspausen beräknats till en timme (NJA 1983 C 44). Ersättningen skall således i denna del bestämmas till ytterligare 240 kr.

Robert R:s besvärstyrkanden i övrigt kan lagligen ej bifallas.

Slut. HD tillerkänner Robert R ersättning för tidsspillan med 240 kr utöver vad HovR:n i detta hänseende bestämt.

Robert R:s besvärstalan i övrigt lämnas utan bifall.

HD (JustR:n Holmberg, Erik Nyman, Bengtsson, Broomé och Magnusson, referent) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Genom beslut d 22 mars 1983 tillerkände HovR:n Robert R ersättning med 305 kr, varav 195 kr för två timmars arbete, 90 kr för tidsspillan i samband med resa, varvid 30 minuter dragits av, och 20 kr för resekostnad. Robert R har yrkat ytterligare ersättning med hänsyn till att förhandlingen inte, som ursprungligen avsetts, pågått hela dagen utan avslutats efter två timmar.

Robert R:s yrkande om ytterligare ersättning inkom till HovR:n efter det att handläggningen av målet avslutades. Som HovR:n funnit har hinder ej förelegat mot prövning av yrkandet.

Gällande tolktaxa innehåller inte några regler om ersättning när ett tolkuppdrag avslutas tidigare än som avsetts (jfr prop 1978/79:132 s 31). Enligt allmänna kontraktsrättsliga principer kan emellertid, som domstolsverket har framhållit, den myndighet som anlitat tolken bli skyldig att utge ersättning i en sådan situation. Detta innebär att det i princip får undersökas i varje särskilt fall vilken skada som har uppstått.

Ersättning vid avkortat tolkuppdrag bör som regel utgå endast om uppdraget har medfört att tolken gått miste om en inkomst som han annars skulle ha kunnat erhålla. Om så skulle vara fallet bör han, inom ramen för vad han kunnat betinga sig för tolkuppdraget, i princip vara berättigad till ersättning för inkomstbortfallet. Hänsyn bör emellertid också tas till i vad mån tolken har haft möjlighet att skaffa någon annan inkomst under den tid som ursprungligen avsatts för uppdraget.

Robert R:s påstående att han har avsatt hela dagen för uppdraget i HovR:n och till följd därav gått miste om arbetsförtjänst bör godtas. Med hänsyn till att han först under förhandlingen fick besked om att uppdraget inte skulle vara hela dagen torde han inte ha kunnat utnyttja den reserverade tiden för något annat ersättningsgillt ändamål. Han bör därför ha rätt till ersättning. Eftersom han inte har förebringat någon utredning om vilken förtjänst han har gått miste om, bör ersättningen skäligen bestämmas enligt tolktaxans regler för tidsspillan.

I arvodesnivå I, som är tillämplig i Robert R:s fall, är ersättningsbeloppet för tidsspillan 60 kr per timme. Efter avdrag för måltidspaus med en timme utgör den ersättningsgilla tiden 4 timmar. Robert R bör alltså ha rätt till ersättning i denna del med $4 \cdot 60 = 240$ kr.

Robert R:s yrkande om ytterligare ersättning för utlägg avser kostnader för material och porto. Kostnaderna har inte haft ett sådant samband med tolkuppdraget att de bör ersättas (jfr NJA 1983 C 44).

Slut. HD tillerkänner Robert R ersättning utöver vad HovR:n bestämt med 240 kr.

HD:s beslut i de båda målen meddelades d 16 maj 1984 (nr SÖ 248 och SÖ 249).